
MUNDUA BETIKOA ? ASIERADUNA ?

Mundua Jaungoikoak egiña da. Au Idazteunetik dakigu. "Asieran Jainkoak, ortzi-lur-rak irazan zitun." Ta guk, burua makurtuaz alaxen da esatera beartuak gaude.

Orain, ordea, teoloji ta rebelazioko bideak alde batera utzi ta pilosopikoetan zear sartu gaitezen. Auxe da jakin nai duguna: ia mundua betikoa ote zeikean. Ta ortarako irazatea zer dan adieraztea ondo iruditzen zait.

Irazate au Jaungoiko ta munduaren arteko zerbait ote da? Bi oien artekoren bat izango balitz, edo Jaungoikoa edo munduaren aldetik litzake. Baiña, begira, Jaungoikoa beti bat da, beti berdin, aldakaitz (inmutabilis) utsa da; beraz Jaungoikoaren aldetik ezin dezakegu ezer berririk jarri. Munduaren aldetik, berriz, ezin ezer ipiñi. Irazan baiño leenago ezer ez baida.

Irazatea aldakuntza bat bezela ere artu oi da. Ezerezetik zerbait izatera iristea bezela, noski. Pilosopik esaten du: "creatio rei ex nihilo sui et subjecti".

Ikusi dezagun. Ezerezetik ez da ezer

egiten. Ezereza, ezereza da ta besterik ez. Ezereza utsa. Jaungoikoak mundua etzuan ezerezetik egin. Bai zera! Jaungoikoak ezer etzala egin zuan mundua. Eta oorela pilosopi esana ere artu bear da. Beste oiek gure buruaren asmakizunak dira. Zubi bat egiteko, bi aldeak arrimo bat izan dezaten, bi bizkar jarri bear ditugu. Bizkar batekin ez dago zubirik. Orixe bera gertatzen zaie mundua ezerezetik datorrela esaten duteneri ere. Alde batetik arazia, mundua antxe dago ta zubia alde ortatik tinko gelditzen da; baiño bestetik koloka. Ezerezean arrimorik ez.

Munduaren irazatea aldi batean egiña ere artu oi da. Oroitu dezagun Kosmolojian esaten dan ura: "tempus est mensura motus"; gauza baiño leen ez baiño gauzarekin bat batera dator aldia ere. Beraz gauzarik ez badago ez eta aldirik ere.

Zer da, ba, irazatea?

Ikusi dugunez ezerezak munduaren irazatea ez digu esplikatzen.

Jo dezagun Jaungoikoagandik.

Irazatea hi eratan artu leike: "active" ta "passive". "Active" arazleari, Jaungoikoari begira ta "passive" araziari, munduari begira. Baita ere esaten da "actio" eta "passio".

Jaungoikoaren actio edo egite ori pilosopolariek iru eratan artzen dute:

1) Egite au ez dago Jaungoikoagan. Jaungoikoak egin du, baiña gauzetara, arazietara zuzentzen danez, "formaliter transiens" bai da, gauzetan arkitzen da. (Vazquez eta Mendive).

2) Egite au "formaliter transiens" da. Baiña ez dago ez Jaungoikoagan, ez gauzetan; erabat osotoro "transiens" da. (Suarez, Arriaga, Hellin).

3) Jaungoikoaren egite ori "formaliter inmanens" da. Erabat Jaungoikoaren barruan dago, Jaungoikoarekin bat da. "Transiens" ere ba-da,

baiña "virtualiter" bakarrik. Jaungoikoak ezin dezake egite ori beretik kanpo ipiñi. Ori "formaliter inmanens" izateak eragozten dio. Kanpora zuzentzen duna egite orren arazia, efektua da. Gu gizonokin ere berdin gertatzen da: gauz bat egiten badegu, arazia, efektua, dijoa kanpora, ez gure zerbait. Geienak au defenditzen dute.

Mundua Jaungoikoaren aldetik begiratu-ta, au da, "active", betikoa da. Izan ere Jaungoikoa "Simplicisimus" da ta Beregan dana bat da. Jaungoikoaren egitea Jaungoikoa da. Beraz, irazatea betikoa da. Baiña ori "active artuta.

Orain "passive" begira deiogun. Munduaren aldetik. Arazi batek bere arazleari esaten dion relazio bat da. Besterik ez. Nola gertatzen da ori? Begira, Jaunak nai izan duanean mundua egin du. Baita ere bat-bateko ortantxe "relazio" ori ere sortu da. "Relatio seu respectus unius ad aliud" Au da, munduak, araziak, Jaungoikoari dion relazioa. Irazatea "passive" artzen bada, esan degun relazio ori besterik ez da.

* * * *
*

MUNDUA BETIKOA AL DA ?

Aristoteles izan zan sasi su-emaillea. Berak esan zun: mundua betikoa da. Bere ondorengo pilosopolariek nori eldu etzekitela ibilli ziran. Alde batetik Idazteuna; bestetik Aristoteles. Nora jo? Nori bostekoa luzatu?

Santo Tomas'ek auxe esan digu: Ez dala bearrezkoa. Leikean gauza dala. Siñismena daukala bakarrik kontra.

I.- Ez da bearrezkoa.

Gauz bateri bere bearrezkotasuna, egillearenetik, arazlearenetik, datorkio. Ba-dakigu munduaren egillea Jaun-

goikoa dala. Bai, baiña, Jaungoikoak nai duana egiten du. Gauz guztiak "libere" egiten ditu. Beraz, mundua ere Jaungoikoak nai duana izango da.

Ikusi ditzagun Aristoteles'en arrazoiak.

Aristoteles'ek munduan gauz aldakor asko daudela aitortzen zuan. Baiña, munduaren gerria, asentua aldakorra ez baiña aldakaitza zala esaten zuan. Alegia, munduan "necesarie" dan zerbait jartzen zuan. Eta, jakiña, bearrezko izan dan gauza bat, beti izan da. Ez du ez asierarik, ez bukaerarik.

Mundua izan ez balitz, ordea, ezer izan ez balitz, ez eta aldakorrik naiz aldakaitzik, ez zan ezer izango. Beraz, Aristoteles'ek esaten zuana gertatu zedin, mundua jarri bear dugu leenago. Eta mundua Jaungoikoak nai duana izango da.

Zeintzuk dira "necesarie", bearrezko diran gauz auek? Batzuentzako gaia, materia da. Eta gaiaren lantzea Jaungoikoari zegokiola esaten zuten. Aristoteles'ek mundua erabat osatua, landua jartzen zuan; eta orren betikotasuna materiarenarekin probatzen. Materia, gaia betikoa da -esaten du- ez baldauka "kontrariorik"; beraz, ez nundik jaiotzerik.

Baiña onekin jaiotze-era, jenerazio-era bakarrik probatzen da. Ta zer irazana bada?

Aristoteles'en beste argumentu bat:

Egite batek beste aurreko egite bat adierazten du; mugimentu batek beste mugimentu bat; une batek aurreko une bat. Asiera guztia segitze bat da. Gure buruak orrela ikusten du beintzat.

Onekin gure buruaren moteltasuna baiño ikusten al da? Orresbesteraño ez gerala iristen eta ukatu egin bear dugu? Ortxe dauzkagu arrazoiaren leen printzipioak. Amaika gauzen iturri dira ta nun dute berak sor-iturria? Ez daukate! Gure mundu ontan gauzak orrela gertatzen dirala ta atera al diteke munduaren asierakiko konklusiorik? Olakorik!

Beste bat:

Jaungoikoa betikoa da. Bere egitea ere bai. Ortaz egite ortatik datorren efektua ere betikoa izango da.

Begira, munduaren sortzea Jaungoikoaren betikotasunari ez baiña Jaungoikoaren naiari zor zaio. Jaungoikoa betikoa izango da, baiña mundua Berak nai izan duana. Betikoa nai izan bazuan, betikoa; besyela asiera duna.

Ezin leike, ba, munduaren bearbearrezko betikotasuna probatu. Ez dago ori probatuko duan arrazoirik.

II.- Leikean gauza da.

Munduaren betikotasuna edo asieraduna izatea, edo Jaungoikoari begira edo munduari begira probatu bearko litzake. Bi oiek besterik ez baidago.

Betikoa edo asieraduna izatea munduari zer? Bitakoren bat izango da, noski; baiña ez aukeratu dulako, eman zaiolako baizk.

Bestalde, berriz, munduaren betikotasuna dala-ta Jaungoikoari zerk eragozten dio nai duana egitea? Gauz batek bakarrik: au kontradizioa da.

Munduaren betikotasuna kontradizio bat dala nork guri erakutsi? Askok ori nai izan dute; alegia, kontradizioa billatu nai. Baiña S. Tomas'entzako ori ta aruntz-onuntz dabillen or-bela dana bat. Jaramon gutxi egin zien.

Mundua betikoa? Pilosopilarientzako au buruauste aundi bat da.

Bego siñismenarentzako bidea zabalik!

*** *** ***

Bedi oar bezela onoko au: Alegia, beste batzuen aurrean, konferentzi-eran egiteko eratu dagola onoko lantxo au.

*** *** ***

Eskuartean ibilli ditudan liburuak
auexek dira:

"LAS GRANDES TESIS DE LA FILOSOFIA TOMISTA" A.D.
Serillanges, O.P. Ediciones Desclée, de Brouwer.
Buenos Aires.

"SANTO TOMAS DE AQUINO" Joao Ameal. Ediciones y
publicaciones Españolas. Madrid. 1945.

"PHILOSOPHIAE SCHOLASTICAE SUMMA" t.III. Theodi-
cea. Iosephus Hellin, S.J. 1952, B.A.C. Madrid.

"SACRAE THEOLOGIAE SUMMA" t. II. De Deo creante
et levante. Josephus Sagüés, S.J. B.A.C. 1955,
Madrid.

"CURSUS PHILOSOPHIAE" Carolus Boyer, S.J. t.II.
Theodicea.

Dorronsorotar Joakin
Villaro'ko Sakramentinoa.